

Innowacyjność w Polsce

Wstęp

Polityka gospodarcza polskiego rządu zgodnie z wytycznymi programu „Przedsiębiorczość – Rozwój – Praca” ze stycznia 2002 r. uwzględnia realizację trzech podstawowych celów strategicznych. Po pierwsze: powrót w ciągu dwóch lat na ścieżkę 5-procentowego wzrostu PKB; po drugie: aktywizację zawodową społeczeństwa i zwiększenie zatrudnienia; po trzecie: skuteczną absorpcję funduszy europejskich i wykorzystanie ich dla rozwoju kraju. Cele te zostały ustalone na podstawie priorytetów tzw. Strategii Lizbońskiej, dotyczącej programu reform gospodarczych i społecznych Unii Europejskiej na lata 2000–2010, która zakłada do 2010 r. przekształcenie się obszaru Wspólnoty w najbardziej konkurencyjną gospodarkę na świecie¹.

Jednym z działań polskiego rządu pomagających osiągnąć te zamierzenia jest wspieranie innowacyjności kraju, definiowane jako udzielanie pomocy publicznej przedsiębiorcom zajmującym się działalnością innowacyjną w formie kredytu technologicznego, ulg i zwolnień podatkowych, przyspieszonej amortyzacji, a także poprawie efektywności wdrażania polityki innowacyjnej na szczeblu krajowym i regionalnym². Jak określił to wiceminister gospodarki i pracy Krzysztof Krystowski: „innowacyjność gospodarki wprost przekłada się na to, czy przedsiębiorstwa będą konkurencyjne na wspólnym rynku UE”.

Celem niniejszego opracowania jest ukazanie znaczenia innowacji w skali makroekonomicznej kraju, a także przedstawienie propozycji zmian, jakie wprowadza projekt ustawy o wspieraniu działalności innowacyjnej, która według Ministerstwa Gospodarki i Pracy ma sprawić, że Polska gospodarka będzie bardziej innowacyjna i bardziej zaawansowana technologicznie.

---

¹ www.mgip.gov.pl/wiadomosci_szczegoly.php?nr=4

² Projekt ustawy o wspieraniu działalności innowacyjnej oraz zmianie niektórych ustaw z dnia 7.09.2004 r.

1. Znaczenie innowacji

W grudniu 1995 r. w Unii Europejskiej został opracowany dokument „Green Paper on Innovation”, w którym czytamy, że „innowacja rozumiana jako synonim przynoszącej sukces produkcji, asymilacji i eksploatacji nowości w sferze gospodarczej i społecznej, jest najważniejszym czynnikiem determinującym sukces gospodarczy”³. Innowacyjność możemy określić jako zdolność do poszukiwania i wykorzystywania w praktyce wyników badań naukowych, nowych koncepcji i wynalazków⁴.

Ekonomiści nie mają wątpliwości, że wpływ innowacyjności na gospodarkę jest ogromny, a wynika to przede wszystkim z:

- koncentracji dużych środków finansowych przeznaczonych na rozwój nauki, co pozwala tworzyć nowoczesne, wysoko wydajne wyposażenie techniczno-kadrowe;
- silnego powiązania nauki z produkcją, rynkiem wewnętrznym i światowym, co powoduje, że podejmowane przedsięwzięcia naukowo-badawcze nakierowane są przede wszystkim na sprostanie potrzebom rynku;
- traktowania innowacji jako procesu, którym należy właściwie zarządzać na każdym poziomie organizacji – przedsiębiorstwa, regionu, państwa czy Unii Europejskiej.

Badania dowodzą, że innowacje są pozytywnie skorelowane z wydajnością, konkurencją, wzrostem popytu, obniżką cen, przyspieszają tempo rozwoju państwa. Zdolność zaś do tworzenia i absorbowania innowacji jest uznawana za największe wyzwanie XXI w.⁵

Innowacyjność zależy od czynników wewnętrznych i zewnętrznych⁶. Na czynniki zewnętrzne składają się:

- czynniki demograficzne (dostępność wykwalifikowanych fachowców (mających określoną wiedzę z danej dziedziny));
- czynniki finansowe (dostępność źródeł finansowania działalności gospodarczej).

Do czynników zewnętrznych wynikających z polityki gospodarczej państwa zaliczamy:

- funkcjonalne uregulowania prawne;
- lokalne rozwiązania podatkowe wspierające innowacyjność;
- politykę społeczną państwa.

³ www.europa.eu.int/comm/off/green/index_en.htm.

⁴ P. Gomułka, *Teoria innowacji i wzrostu gospodarczego*, CASE, Warszawa 1998, s. 18.

⁵ A. Pomykański, *Zarządzanie innowacjami*, PWN, Warszawa 1998, s. 11.

⁶ www.biuletyn.parp.gov.pl: A. Żoźnierski, *Środowisko innowacyjności*, Biuletyn Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości, nr 17/2001.

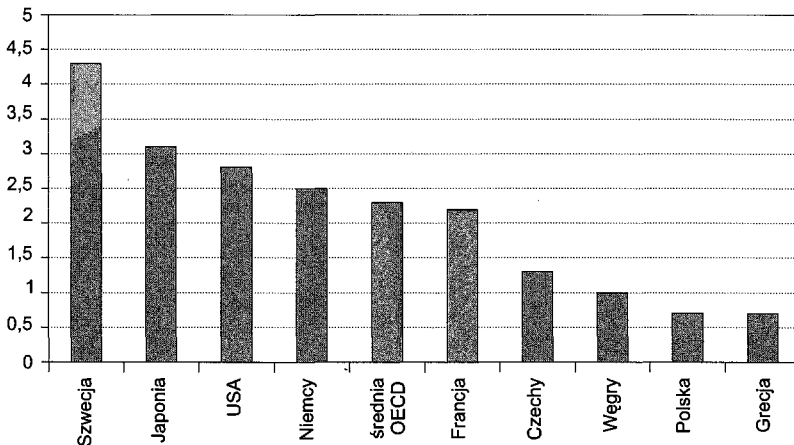
2. Wskaźniki innowacyjności w Polsce

W 2004 r. Światowe Forum Ekonomiczne opublikowało ranking dotyczący konkurencyjności 104 państw świata. Polska w rankingu tym znalazła się dopiero na 60. pozycji (rok temu na 45.) i jest najgorzej oceniana przez przedstawicieli biznesu spośród wszystkich państw Unii Europejskiej⁷.

	Finlandia	USA	Szwecja	Szwajcaria	Japonia	Estonia	Węgry	Czechy	Słowacja	Bułgaria	Polska	Rumunia
Ranking 2004	1	2	3	8	9	20	39	40	43	59	60	63
Ranking 2003	1	2	3	7	11	22	33	39	43	64	45	75

Źródło: World Economic Forum, Executive Opinion Survey (2004).

Ranking ten ma bezpośredni związek ze wskaźnikami innowacyjności, w których Polska także zajmuje końcowe lokaty. Przedsiębiorstwa nasze wykazują jeden z najniższych wskaźników innowacyjności w Europie. Wynika to przede wszystkim z faktu, że nakłady na badania i rozwój, w przeciwieństwie do ogólnosiwiatowej tendencji, z roku na rok są coraz mniejsze, co plasuje nasz kraj w końcówce krajów OECD. I tak w 1998 r. rząd przeznaczył na ten cel 0,72% PKB, a w 2002 r. już tylko 0,59%, a średnia unijna to 1,17%. (Na szczycie w Barcelonie w marcu 2002 r. ustalono, że do 2010 r. nakłady na badania i rozwój powinny osiągnąć poziom 3% PKB, przy jednoczesnym udziale w nich około 60% sektora prywatnego.)⁸

Rys. 1. Nakłady na badania i rozwój w wybranych krajach świata (w % PKB)

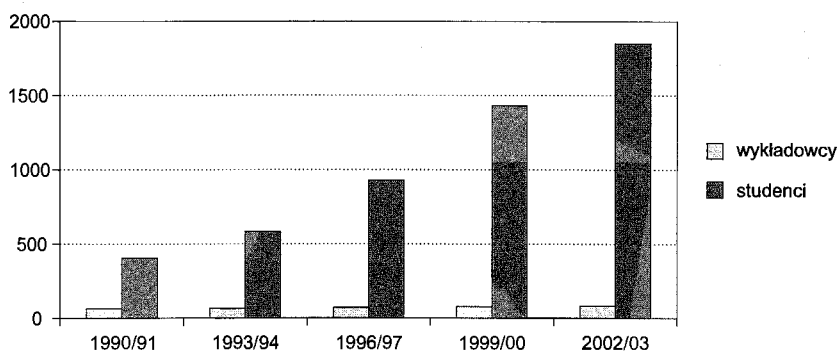
Źródło: OECD 2003, Main Science and Technology Indicators, „Gazeta Wyborcza”, 4.10.2004 r.

⁷ www.weforum.org/pdf/Gcr?Growth_Competitiveness_Index_2003_comparisons

⁸ www.mgip.gov.pl/servis_prasowy_szczegoly.php?nr=4

Według GUS w latach 1998–2000 wskaźnik innowacyjności polskiego przemysłu wynosił zaledwie 16,9%, (średnia unijna to 51%), a tylko 21,4% badanych przedsiębiorstw deklaroowało, że w 2001 r. zamierza wprowadzić innowację techniczną w najbliższych latach⁹.

Wydatki przypadające na jednego naukowca w Polsce są kilkakrotnie niższe niż w krajach Europy Zachodniej i wynoszą średnio 21 tys. euro rocznie, podczas gdy średnia Unii przed rozszerzeniem oscylowała w granicach 171 tys. euro, a po rozszerzeniu spadła do 156 tys. euro. Nie zachęca to do pozostania w kraju polskich zdolnych badaczy. I nie dziwi również fakt, że według rankingu zestawionego przez naukowców z Uniwersytetu Jiao Tong w Szanghaju, dotyczącego uczelni z całego świata, polskie uniwersytety plasują się dopiero w czwartej setce wyższych uczelni na świecie. Pomimo że od 1990 do 2003 r. liczba studentów wzrosła 4,5-krotnie, liczba pracowników naukowych pozostała prawie niezmienną, co przedstawia rys. 2.

Rys. 2. Studenci i pracownicy naukowcy na wyższych uczelniach w latach 1990–2003 (w tys.)

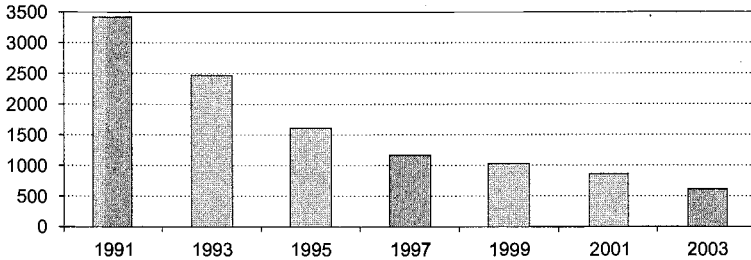
Źródło: „Polityka” nr 40 (2472), 2 października 2004 r., na podstawie GUS.

Jeżeli chodzi o przyznane patentowe krajowe, w Polsce odnotowujemy ich permanentny spadek. W 1991 r. zatwierdzono 3418 patentów, dwanaście lat później już tylko 613.

W 2001 r. Polska zgłosiła do Europejskiej Organizacji Patentowej w przeliczeniu na milion mieszkańców tylko 3 patenty, podczas gdy średnia unijna przed rozszerzeniem wynosiła 161. Natomiast w 2003 r. na liście składanych aplikacji nie było już Polski, podczas gdy Niemcy zgłosiły aż 22 701 podań¹⁰.

⁹ GUS, *Działalność innowacyjna przedsiębiorstw przemysłowych w latach 1998–2000*, Warszawa 2000.

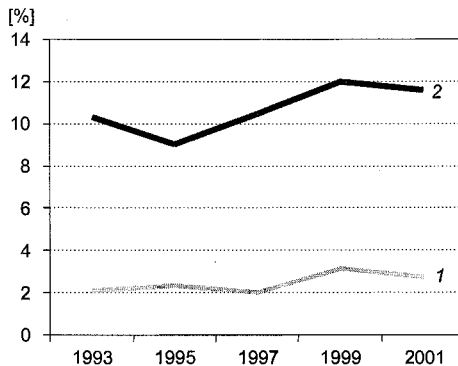
¹⁰ Na podstawie „BusinessWeek”, 30 września 2004 r.

Rys. 3. Liczba patentów udzielonych przez Urząd Patentowy

Źródło: „BusinessWeek”, 30 września–13 października 2004 r., na podstawie GUS.

Także bliższa analiza struktury eksportu wyrobów wysokiej techniki pozwala zaobserwować, że w ciągu ostatniej dekady udział produktów wysokiej techniki stanowił zaledwie 3% ogółu eksportowanych towarów¹¹.

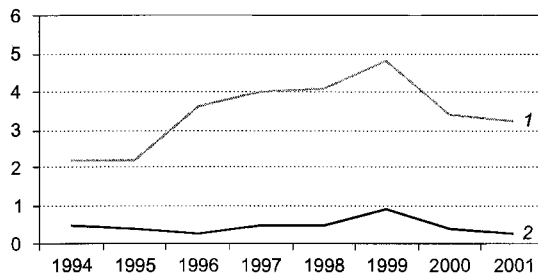
Rys. 4. Procentowe udziały produktów wysokiej techniki w polskim eksporcie i imporcie; 1 – udział produktów zaawansowanych technicznie w eksporcie (w %), 2 – udział produktów zaawansowanych technicznie w imporcie (w %)

Źródło: GUS, *Działalność innowacyjna przedsiębiorstw przemysłowych w latach 1998–2001*, Warszawa 2002.

Jeżeli chodzi o nakłady na działalność innowacyjną w przedsiębiorstwach przemysłowych, to pomimo pozytywnych symptomów poprawy, jakie miały miejsce w gospodarce do 2000 r., następne już lata charakteryzowały się obniżeniem intensywności innowacji (czyli relacji nakładów na działalność innowacyjną do wartości sprzedaży) i badań będących rezultatem zahamowania wzrostu gospodarczego w Polsce. W zbiorowości przedsiębiorstw przemysłowych objętych rocznym badaniem innowacji, czyli przedsiębiorstw liczących powyżej

¹¹ GUS, *Działalność innowacyjna przedsiębiorstw przemysłowych w latach 1998–2000*, Warszawa 2002.

49 pracujących, wartość tego wskaźnika w latach 1999–2002 wynosiła odpowiednio: 4,8%, 3,4%, 3,2% i 3,4%.

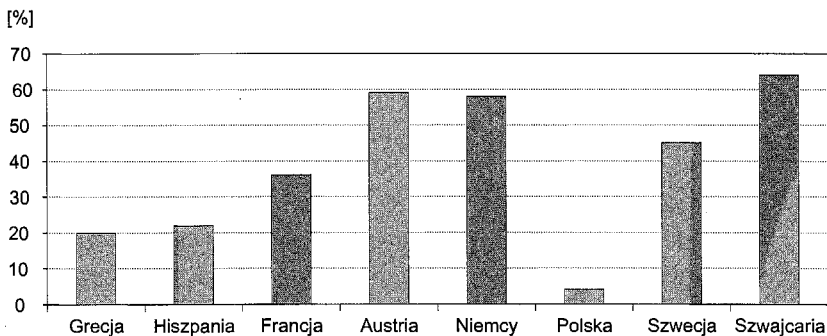
Rys. 5. Intensywność innowacji i intensywność badawcza w Polsce; 1 – intensywność innowacji (w %), 2 – intensywność badawcza (w %)

Źródło: GUS, *Działalność innowacyjna przedsiębiorstw przemysłowych w latach 1998–2001*, Warszawa 2002.

Analiza ta dowodzi, że pomimo rosnącego wysiłku polskich przedsiębiorstw, wciąż nie ma wyraźnych efektów innowacyjnych. Przyczyną może być też fakt, że polskie przedsiębiorstwa nie posiadają wystarczających środków finansowych na prowadzenie badań i wdrożenie ich wyników. W 1999 r. działalność innowacyjna jako całość była finansowana aż w 75,2% ze środków własnych, a tylko w 1,4% przez budżet państwa¹².

Dane dotyczące udziału polskich małych i średnich przedsiębiorstw dokonujących samodzielnych innowacji pokazują, że aktywność naszych firm w rozwoju nowych produktów jest niska w porównaniu z innymi krajami europejskimi.

Jednocześnie według Witolda Orłowskiego, szefa zespołu doradców ekonomicznych Prezydenta RP, dane o polskiej innowacyjności wcale nie wyglądają

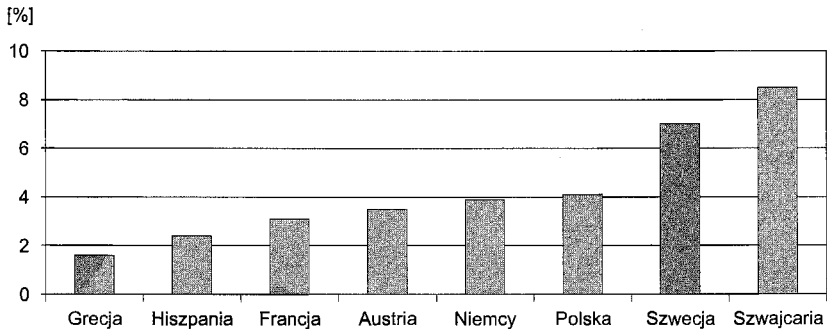

Rys. 6. Udział MŚP dokonujących samodzielnie innowacji (w %)

Źródło: „BusinessWeek”, 30.09.2004 r., na podstawie danych Komisji Europejskiej.

¹² GUS, *Działalność innowacyjna przedsiębiorstw przemysłowych w latach 1998–2000*, Warszawa 2002.

tak źle, jeśli porównamy wydatki ponoszone na inwestycje do dochodów w przemyśle. Wówczas to sytuacja Polski zmienia się diametralnie na naszą korzyść, wyprzedzając tym samym Francję czy Niemcy.

Rys. 7. Relacja wydatków innowacyjnych do dochodów w przemyśle (w %)

Źródło: „BusinessWeek”, 30.09.2004 r., na podstawie danych Komisji Europejskiej.

Orłowski dowodzi, że Polska innowacyjność nie powinna być taka sama jak w krajach unijnych, gdyż nie jesteśmy w stanie konkurować z zaawansowanym technologicznie zachodem Europy, który swój potencjał technologiczny tworzył przez dziesiątki lat. Jego zdaniem „jedynym skutecznym sposobem rozwoju będzie importowanie technologii, kopiowanie rozwiązań organizacyjnych i maksymalne wykorzystanie atutu tańszej pracy, na wzór Japonii pod koniec XIX w.”¹³

3. Ustawa o wspieraniu działalności innowacyjnej

Stan polskiej innowacyjności może w znaczący sposób zmienić Ustawa o wspieraniu działalności innowacyjnej z dnia 7.09.2004 r. opracowana w Ministerstwie Gospodarki i Pracy i zatwierdzona przez rząd 28.09.2004 r. Głównym celem tej ustawy jest przekształcenie gospodarki kraju w bardziej innowacyjną, a w związku z tym bardziej konkurencyjną, poprzez między innymi:

- rozwój prywatnego sektora badawczo-rozwojowego;
- poprawę efektywności wdrażania polityki innowacyjnej na poziomie krajowym i regionalnym;
- wzrost efektywności wykorzystywania środków publicznych przeznaczonych na działalność innowacyjną.

W projekcie przewidziano również stworzenie specjalnego kredytu technologicznego obsługiwanego przez Bank Gospodarstwa Krajowego, a przeznaczonego dla tych przedsiębiorców, którzy wykorzystają nową technologię w inwestycjach. Wysokość takiego kredytu technologicznego wynosić będzie 2 mln euro,

¹³ „BusinessWeek”, 30 września 2004 r.

przy czym przedsiębiorca, który udokumentuje sprzedaż towarów bądź usług powstałych w wyniku inwestycji opartych na nowej technologii, będzie miał możliwość ubiegania się o umorzenie 50% wartości kredytu przez pięć kolejnych lat.

Innym udogodnieniem będzie możliwość nadawania przedsiębiorcom statusu centrum badawczo-rozwojowego (CBR), co uprawniać będzie do zwolnień np. z podatku dochodowego.

Kolejną zmianą jest możliwość natychmiastowego zaliczenia w koszty wydatków na nowe technologie niezależnie od ich wyników. Wprowadzony ma być także 22-procentowy podatek VAT na usługi naukowo-badawcze, dzięki czemu placówki badawcze będą mogły odliczać i odzyskiwać VAT.

Zmieni się również przepis o szkolnictwie wyższym, umożliwiając tym samym uczelniom tworzenie akademickich inkubatorów przedsiębiorczości w celu propagowania i wspierania działalności usługowej, szkoleniowej i naukowej w środowisku akademickim. Powstaną także centra transferów technologii przyczyniające się do wykorzystania potencjału intelektualnego i technicznego uczelni wyższych oraz efektywniejszego wykorzystania wyników badań naukowych w gospodarce. Centra takie będą mogły prowadzić działalność usługową, szkoleniową bądź naukową w celu przekazywania lub sprzedaży wyników swoich badań i prac rozwojowych przedsiębiorcom.

Ostatnią poprawką będzie rozszerzenie zakresu zadań Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości, które ma na celu poprawienie warunków wdrażania polityki innowacyjnej, a w szczególności zwiększenie zainteresowania i wzrostu nakładów na działalność innowacyjną przedsiębiorców.

Do głównych zadań PARP należeć będzie:

- działanie na rzecz realizacji założeń polityki innowacyjnej państwa;
- współpraca międzynarodowa w zakresie promocji i rozwoju innowacyjności;
- nadzorowanie i koordynacja Krajowej Sieci Innowacji oraz wspieranie jej działań;
- wspieranie i finansowanie transferów nowych technologii;
- wspieranie jednostek badawczo-rozwojowych, centrów badawczo-rozwojowych, inkubatorów przedsiębiorczości i parków technologicznych;
- wspieranie i promocja przedsięwzięć, w tym: programów centralnych i regionalnych w zakresie rozwoju innowacyjności;
- wspomaganie organów administracji rządowej i samorządowej w zbieraniu i przetwarzaniu danych o potrzebach gospodarki narodowej w zakresie innowacyjności.

Podsumowanie

Ustawa o wspieraniu działalności innowacyjnej to pierwsza w Polsce próba stworzenia preferencyjnego systemu dla tych, którzy chcą inwestować w wiedzę, a dla samej gospodarki szansa na długotrwały rozwój.

Ministerstwo Gospodarki i Pracy wstępnie szacuje, że dzięki nowej ustawie liczba firm prowadzących działalność badawczo-rozwojową w Polsce w pierwszym roku po jej uchwaleniu zwiększy się o połowę, tzn. z ok. 450 do ok. 900, a w następnym roku nawet się potroi. W związku z tym wzrośnie też i wartość nakładów polskich przedsiębiorstw na działalność innowacyjną o ok. 377 mln zł w pierwszym roku, 660 mln w drugim i 891 mln w kolejnym¹⁴.

Obecnie tylko 6% polskich przedsiębiorstw współpracuje z jednostkami naukowymi. Po wejściu ustawy, zdaniem ministerstwa tego resortu, popyt na wiedzę powinien się zwiększyć.

Rząd wstępnie prognozuje, że Sejm do końca 2004 r. uchwali tę ustawę i wówczas rozwiązania organizacyjne zapisane w ustawie zaczną obowiązywać już w 2005 r., a nowe przepisy podatkowe w następnym.

Bibliografia

- „BusinessWeek”, 30 września 2004 r.
 „Gazeta Wyborcza”, 4 października 2004 r.
 Gomułka P., *Teoria innowacji i wzrostu gospodarczego*, CASE, Warszawa 1998.
 GUS, *Działalność innowacyjna przedsiębiorstw przemysłowych w latach 1998–2000*, Warszawa 2000.
 GUS, *Działalność innowacyjna przedsiębiorstw przemysłowych w latach 1998–2000*, Warszawa 2002.
 OECD 2003, *Main Science and Technology Indicators*.
 „Polityka”, nr 40 (2472), 2 października 2004 r.
 Pomykański A., *Zarządzanie innowacjami*, PWN, Warszawa 1998.
Projekt ustawy o wspieraniu działalności innowacyjnej oraz zmianie niektórych ustaw z dnia 7.09.2004 r.
 Żołnierski A., *Środowisko innowacyjności*, Biuletyn Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości, nr 17/2001.

Źródła internetowe

1. www.biuletyn.parp.gov.pl
2. www.europa.eu.int/comm/off/green/index_en.htm
3. www.mgip.gov.pl/servis_prasowy_szczegoly.php?nr=4
4. www.mgip.gov.pl/wiadomosci_szczegoly.php?nr=4
5. www.weforum.org/pdf/Gcr?Growth_Competitiveness_Index_2003_comparisons

¹⁴ „Gazeta Wyborcza”, 4 października 2004 r.

